

Souhrnný zemědělský účet

Souhrnný zemědělský účet (SZÚ) je základním metodologickým nástrojem pro měření ekonomické velikosti a výkonnosti odvětví zemědělství, resp. zemědělské prvovýroby, v rámci národního hospodářství. SZÚ se člení na čtyři části: účet výroby, účet tvorby důchodu, účet podnikatelského důchodu a součásti kapitálového účtu. Čtvrtá část SZÚ se nesestavuje u předběžných výsledků roku, pouze u definitivních výsledků za daný rok.

Termíny závazné pro členské země EU při odesílání výsledků SZÚ do Eurostatu (Regulation (EC) No 138/2004 of the European Parliament and of the Council of 5 December 2003 on the economic accounts for agriculture in the Community):

1. odhad SZÚ za rok n v listopadu roku n .

2. odhad SZÚ za rok n v lednu roku $n+1$.

Předběžná data za rok n v září roku $n+1$.

SZÚ obsahuje následující základní ukazatele:

1. Produkci zemědělského odvětví v hodnotovém vyjádření, která reprezentuje celkovou finální produkci odvětví zemědělství, která toto odvětví opouští.

Struktura výrobní části zemědělského účtu je tvořena na jedné straně disponibilními zdroji sestávajícími z použitelné výroby a počátečního stavu zásob a na straně druhé z užití těchto zdrojů na vnitropodnikovou spotřebu, zpracování výrobci, vlastní spotřebu, prodeje do jiných zemědělských jednotek, do jiného hospodářského odvětví a do zahraničí, samovýrobu a na zásoby na konci roku.

Protože cílem SZÚ je změřit, popsat a analyzovat vznik důchodů ze zemědělské hospodářské činnosti, která je v zemích EU téměř výlučně činností určující trh, jsou podle dohody vyloučeny jednotky produkující pouze pro vlastní spotřebu, např. zahrádky a chov zvířat nerolníky. Pomocí prahové hodnoty používané při šetření je možno tyto „malé“ jednotky určit. Je však nutno připomenout, že zemědělská produkce pro vlastní spotřebu rolníků, jejichž podnik překročí spodní prahovou hodnotu, se v SZÚ zaúčtuje.

Produkce se podle revidované metodiky z roku 1997 oceňuje v základní ceně, tj. částkou, kterou výrobce obdrží od kupujícího za jednotku jím vyprodukovaného zboží a služeb, plus dotace na výrobek mínus odvedené daně na výrobek.

Tímto způsobem bylo postupováno také při sestavování předběžných výsledků účtu za rok 2009. Celý účet výroby je tedy sestaven v základních cenách.

2. Mezispotřebu, tj. souhrn všech vstupů do zemědělských jednotek v hodnotovém vyjádření.

Část účtu týkající se mezispotřeby je členěna na vnitropodnikovou spotřebu určitých krmiv, nákupy mezispotřeby mimo hospodářské odvětví za položky osiva a sadba, energie a maziva, hnojiva a prostředky zlepšující půdu, prostředky na ochranu rostlin, krmiva, údržba a oprava strojů a zařízení, údržba a oprava budov, veterinární náklady a další.

Statky použité jako mezispotřeba se ocení v pořizovacích (tržních) cenách za podobné zboží nebo služby, které jsou platné v okamžiku, kdy vstupují do výrobního procesu. Tato cena zahrnuje veškeré daně na výrobky mínus dotace na výrobky, ne však odpočitatelné daně ze statků jako DPH.

3. Hrubou přidanou hodnotu, která reprezentuje výsledný efekt odvětví zemědělství měřený rozdílem konečné produkce zemědělského odvětví a mezispotřeby.

Hrubá přidaná hodnota se podle metodiky vyjadřuje v základních cenách.

4. Čistou přidanou hodnotu, tj. hodnotu, která je vytvořena veškerými zemědělskými jednotkami po odečtení spotřeby fixního kapitálu.

5. Ostatní daně / ostatní dotace na výrobu se zaúčtují v rámci účtu tvorby důchodu.

6. Důchod z faktorů, který představuje odměnu ze všech výrobních faktorů a představuje celkovou hodnotu, kterou jednotky svou výrobní činností vyprodukují.

7. Čistý provozní přebytek / smíšený důchod, který měří výnos z půdy, kapitálu a neplacené práce. Je bilanční položkou účtu tvorby důchodu, ukazující rozdělení důchodu mezi výrobní faktory a sektor stát (vládní instituce).

8. Podnikatelský důchod, který měří odměnu neplacené práce, výnos z půdy patřící jednotkám a výnos z užití kapitálu. Blíží se koncepci běžného zisku před rozdělením a zdaněním. Podnikatelský důchod se běžně pro hospodářská odvětví nepočítá, může být však všeobecně vytvořen pro zemědělské odvětví, neboť lze určit součásti nákladových a výnosových úroků a pachtovného, které jsou výlučně vázány na zemědělskou činnost.

9. Součásti kapitálového účtu zachycují hrubou tvorbu fixního kapitálu (HTFK) podle jednotlivých druhů majetku. Kapitálový účet se sestavuje pouze v konečné verzi roku $n-2$ a v předběžné verzi roku $n-1$ v září roku n .

Vstup pracovní síly do zemědělství

Údaje o vstupu pracovní síly do sektoru zemědělství (anglicky „Agricultural Labour Input“, používaná zkratka ALI) jsou nedílnou součástí výpočtu indikátorů důchodu. Výpočet ALI se provádí podle standardizované metodiky EU a vyjadřuje se v tzv. Ročních Pracovních Jednotkách (anglicky „Annual Work Unit“, používaná zkratka AWU). Jedna AWU zahrnuje takový počet hodin, který odpovídá počtu skutečně odpracovaných hodin v rámci plného pracovního úvazku v zemědělství (1 800 hodin). Nezahrnuje tedy státní svátky, placenou dovolenou na zotavenou, dny pracovní neschopnosti, přestávky na jídlo, apod. Údaje o vstupu pracovní síly do zemědělství se klasifikují na placené ALI, neplacené ALI a celkové ALI, které je součtem předchozích dvou kategorií.

Do kategorie placených pracovních sil se řadí osoby, které na základě smlouvy pracují pro jinou veřejnou nebo soukromou rezidentní jednotku a za tuto práci dostávají odměnu v hotovosti nebo v naturáliích (evidovanou v SZÚ jako náhrada zaměstnancům). Do kategorie neplacených pracovních sil naopak patří osoby, které jsou za svou práci odměňovány prostřednictvím podílů na příjmu, vytvořeném zemědělskou činností. Jedná se většinou o samostatně hospodařící vlastníky nebo spoluvlastníky samostatných hospodářství.

Účelem kalkulace ALI je poskytnout systematický a srovnatelný přehled o rozsahu pracovních sil v zemědělském odvětví a sledovat trendy zemědělských příjmů.

Indikátory důchodu zemědělského odvětví

Měření zemědělského důchodu a jeho vývoje je jedním z hlavních cílů stanovených Souhrnným zemědělským účtem, z nich je pro tento účel nejvíce vypovídající indikátor A.

Indikátor A: Index reálného důchodu z faktorů v zemědělství na 1 AWU

Tento indikátor odpovídá reálné (deflované) čisté přidané hodnotě v nákladech výrobních faktorů zemědělství na celkovou 1 AWU. Čistá přidaná hodnota v nákladech výrobních faktorů je vypočítána odpočtem mezipotřeby, odpisů a ostatních daní na výrobu v základních cenách (např. včetně dotací na výrobky a odpočtem daní na výrobky) a přidáním hodnoty dalších výrobních dotací. Indikátor A je získán deflováním tohoto důchodu z faktorů implicitním cenovým indexem hrubého domácího produktu v tržních cenách a vydělením celkovým ALI (tj. celkovým vstupem pracovní síly do zemědělství).